

Skýrsla ríkissaksóknara
um eftirlit með símahlustunum og skyldum úrræðum
skv. 3. mgr. 85. gr. laga nr. 88/2008

Vegna ársins 2022

1. Inngangur

Með lögum nr. 103/2016, sem tóku gildi 1. janúar 2017, var gerð breyting á nokkrum ákvæðum XI. kafla laga um meðferð sakamála nr. 88/2008 (sml.). Breytingarnar lutu að skilyrðum, framkvæmd og eftirliti með símahlustunum og skyldum úrræðum skv. 80.–82. gr. sml. Í 2. gr. laganna er m.a. að finna nýtt ákvæði 3. mgr. 85. gr. sml. þar sem kveðið er á um að ríkissaksóknari hafi eftirlit með því að gögnum sé eytt og tilkynnt sé um aðgerðir skv. 80.–82. gr. sml. og setji reglur um hvernig eftirlitinu verði háttáð þar sem meðal annars komi fram hvernig tryggt verði að unnt sé að upplýsa um hver eða hverjir hafi haft aðgang að upplýsingum sem aflað hefur verið með aðgerðunum. Í 3. mgr. 85. gr. sml. er einnig kveðið á um að ríkissaksóknari skuli árlega gefa út skýrslu um framkvæmd eftirlits og beitingu aðgerða skv. 80.–82. gr. sml. Skýrsla þessi er sú sjötta í röðinni eftir gildistöku laga nr. 103/2016.

2. Eftirlit ríkissaksóknara eftir gildistöku laga nr. 103/2016

Skráningar í LÖKE um tilkynningar og eyðing gagna skv. 1. og 2. mgr. 85. gr. sml.

Samkvæmt 3. mgr. 85. gr. sml. ber ríkissaksóknara að hafa eftirlit með því að gögnum sem aflað hefur verið með heimild í 80. – 82. gr. sml. hafi verið eytt og að þeim sem aðgerð beinist að hafi verið tilkynnt um aðgerðina. Gögnunum skal eyða jafnskjótt og þeirra er ekki lengur þörf, en í síðasta lagi, og þá ekki fyrr, en þegar endanlegur dómur hefur gengið í máli, hafi mál verið höfðað, sbr. 1. mgr. 85. gr. sml. Þá skal tilkynna þeim sem aðgerð beinist að um hana svo fljótt sem verða má, enda sé tryggt að það skaði ekki frekari rannsókn málsins, þó aldrei síðar en tólf mánuðum frá því henni lauk, sbr. 2. mgr. 85. gr. sml.

Í þágu eftirlits ríkissaksóknara brást hann við þessum lagaskyldum með setningu fyrirmæla RS: 12/2017, þar sem í 5. gr. og d. lið 6. gr. er mælt fyrir um að lögregla skuli skrá þessar aðgerðir í LÖKE í þar til gerða reiti fyrir dagsetningu auk þess sem vista skal skjöl sem sýna fram á tilkynninguna sem skal gerð með sannanlegum hætti.

Hefur framkvæmd hjá lögreglu hvað ofangreindar skráningar í LÖKE varðar færst til betri vegar undanfarin misseri þó enn megi gera betur. Um vankanta á framkvæmdinni hefur verið fjallað í fyrri skýrslum ríkissaksóknara um eftirlit með símahlustunum og skyldum úrræðum.

Upplýsingar um hver eða hverjir hafi haft aðgang að upplýsingum skv. 3. mgr. 85. gr. sml.

Samkvæmt 2. málslíð 3. mgr. 85. gr. sml. skal ríkissaksóknari setja reglur um hvernig eftirliti með aðgerðum skv. 80. – 82. gr. sml. skuli háttáð. Skal þar koma fram hvernig tryggt verði að unnt sé að upplýsa eftir á hver eða hverjir hafi haft aðgang að upplýsingum sem aflað hefur verið með aðgerðum skv. 80. – 82. gr. sml. Ríkissaksóknari brást við þessu með setningu fyrirmæla RS: 12/2017.

Hefur framkvæmd hjá lögreglu hvað þetta varðar færst til betri vegar undanfarin misseri þó enn megi gera betur. Um vankanta á framkvæmdinni hefur verið fjallað í fyrri skýrslum ríkissaksóknara um eftirlit með símahlustunum og skyldum úrræðum.

3. Tölfræði

Hér á eftir gefur að líta yfirlit yfir fjölda tilvika þar sem úrræðum skv. 80.–82. gr. sml. var beitt á árinu 2022.

Tölfræði sem þessi getur verið erfið í framsetningu ef hún á að vera samanburðarhæf milli ára, þar sem úrskurðir geta verið fleiri en einn vegna rannsóknar sama málsins, t.d. þegar um marga sakborninga er að ræða. Þá kann að vera að símahlustun í máli standi yfir í nokkurn tíma og úrskurðir varði framlengingu hlustunar í eitt skipti eða fleiri. Nokkrir úrskurðir geta því verið tilkomnir vegna rannsóknar sama máls og hlustunar sama símanúmers. Þá er úrskurða oft leitað samhliða vegna heimildar til símahlustunar og öflunar upplýsinga um símhringingar í og úr sama síma, svokallaðar tengiupplýsingar, en þar er um annað úrræði að ræða.

Í eftirfarandi samantekt/töflum er gerð grein fyrir öllum úrskurðum sem kveðnir voru upp á árinu 2022. Í töflunum er tekinn út fjöldi aðgerða sem gripið var til. Ef einn úrskurður varðar bæði úrræði skv. 80. gr. og 81. gr. sml. þ.e. heimild til að afla upplýsinga um tengingar og heimild til símahlustunar vegna tiltekins eða tiltekinna símanúmera, þá eru tvær aðgerðir skráðar, enda hefði eins mátt úrskurða um þessar kröfur sitt í hvoru lagi. Þá eru úrskurðir sem fela í sér framlengingu símahlustunar taldir sér sem sjálfstæð aðgerð, þótt úrskurður varði rannsókn sama máls og beinist að sama hlustunarþola og símanúmeri og fyrri úrskurður.

Árið 2022 var óskað heimildar dómstóla til beitingar rannsóknarúrræða skv. 80.–82. gr. sml. í 222 skipti í 82 málum. Í þessum úrskurðum var óskað 355 aðgerða. Í 38 tilvikum var ekkert framkvæmt og eru aðgerðir í þessum úrskurðum sem voru nýttir 317. Tafla 1 sýnir þær aðgerðir sem heimilaðar voru í þessum úrskurðum, tafla 2 sýnir hvernig þessar aðgerðir skiptast milli embætta og tafla 3 sýnir hvaða brot voru til rannsóknar hjá embættunum og urðu tilefni beitingar úrræðanna.

Tafla 1. Aðgerðir í dómsúrskurðum 2022.

	Eintalin aðgerð í úrskurði
Eftirfararbúnaður	33
Hlustun síma	49
Hlustunarbúnaður (herbergi o.fl.)	19
IMEI leit samkvæmt úrskurði	11
Myndavélaeftirlit	16
Upplýsingar um rétthafa	12
Útskrift á gagnanotkun farsíma	57
Útskrift á notkun	120
Samtals	317

Tafla 2. Fjöldi aðgerða í dómsúrskurðum 2022 greint eftir því embætti sem var með málið.

	Héraðssaksóknari	Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu	Lögreglustjórinn á Suðurnesjum	Lögreglustjórinn á Norðurlandi eystra	Lögreglustjórinn á Vestfirðum	Lögreglustjórinn á Vesturlandi	Lögreglustjórinn í Vestmannaeyjum	Lögreglustjórinn á Austurlandi	Ríkislögreglustjóri	Alls
Eftirfararbúnaður	2	29	2							33
Hlustun síma	14	26	8						1	49
Hlustunarbúnaður (herbergi o.fl.)		18	1							19
IMEI leit samkvæmt úrskurði	2	3	5	1						11
Myndavélaeftirlit		16								16
Tölvusamskipti										0
Upplýsingar um rétthafa	2	5	3						2	12
Útskrift á gagnanotkun farsíma	11	32	11	1	1	1				57
Útskrift á notkun	16	54	46	1	3					120
Alls	47	183	76	3	4	1	0	0	3	317

Tafla 3. Fjöldi aðgerða í dómsúrskurðum 2022 greint eftir því embætti sem var með málið og tegund brots.

	Héraðssaksóknari	Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu	Lögreglustjórinn á Suðurnesjum	Lögreglustjórinn á Norðurlandi eystra	Lögreglustjórinn á Vestfirðum	Lögreglustjórinn á Vesturlandi	Lögreglustjórinn í Vestmannaeyjum	Lögreglustjórinn á Austurlandi	Ríkislögreglustjóri	Alls
Annað	12	67	18			1			2	100
Auðgunarbrot / peningþvætti	18	6	3		2					29
Fíkniefnabrot	17	84	47	1	2					151
Brenna			4							4
Önnur sérrefsilagabrot		9	1	2					1	13
Kynferðisbrot										0
Ærumeiðingar og friðhelgi einkalífs		7	2							9
Ofbeldisbrot/frelsissvipting		10	1							11
Alls	47	183	76	3	4	1	0	0	3	317